

Branko Milanović

Geometrije

Stojeći u napregnutim i nimalo izvesnim okolnostima 1936, Edmund Huserl potražio je upotrebljivi oslonac. Tačku u kojoj bi bilo moguće sabrati sve prostorno-vremenske koordinate, i na njima i njihovim tragom misliti novu i u svakom smislu izvesniju konstrukciju postoajanja. Huserlov izbor jednostavan je koliko i aprioran: geometrija. Ili, doteramo li njegovu pretpostavku do krajnjih konsekvenci, prvi momenti tog uporišnog sveta predstavljeni su osnovnim slikama – linearno isečenim površinama i pravim uglovima, čijim su prisustvom definisana sva protezanja i sve činjenice unutrašnje odvojenosti. Pretpostavka oštra i u potpunosti usklađena sa očekivanjima jedne restriktivne, ideološki invazivne i duboko mizantropske kulture. Okrenemo li drugačijim putem, kroz negaciju i odbacivanje navedenih pretpostavki, u nekom trenutku bićemo neizbežno suočeni sa pitanjima koja preokupiraju aktuelno delo Branka Milanovića. Principijelni kapaciteti njegovog stava, genezom i oblicima, legitimni su deo geometrijske imaginacije, ali ne na način karakterističan za Huserlovu apriornost. Umesto ideologijom osnaženog uverenja da konvencija može da postigne vrednost ontološkog stazisa, Milanovićev rad dijalektičan je i upućen ka drugačijem prostorno-vremenskom smislu. Njegova je geometrija po implikacijama ozbiljno telesna, na dimenziju čovekovog hvata doterana, a otuda i jednom posebnom vibracijom humana. Pokrenuta u čežnji ka ontosu koji ne bi bio svest o budućim iskustvima, nego ozbiljni čin aktuelnosti pretočene u ispitivanje i supstancijalnu zapitanost. Geometrija koja je otvarala tezu o vlastitoj materijalnosti – ispuštenu do duboko u sondažne slojeve kamena i tla – s pamćenjem sloj je u osnovi petrografsko koliko i matematičko. I tu je smeštena esencijalno jezgro, drugačije i fleksibilno, Milanovićevog akta. U poštovanju i dubokoj zapitanosti pred nezamislivim činjenicama miliona godina generičkog satavalja kamene forme, Milanovićeva geometrija ne predviđa ili nameće. Ona je površinski plus koji dostojanstvom vlastitih relacija dopunjuje i u poseban pogon stavlja sav taj kamen i te odavno utvrđene oblike. Milanović je oprezan i kamenu prilazi u dobro odmerenim fazama. Na samom početku njegova misao preokupirana je mrežom, ali ne onom koja uslovljava ili svodi na imperativni geštalt. Milanovićeva mreža nova je epiderma na nečemu što je samozatajno i gotovo neshvatljivo u svom nastanku. Mreža za kamen, radna površina na kojoj je potrebno iznaći meru

podudaranja i epidermalne sličnosti. Otuda „Slojevita struktura“, „Fortifikacija“ i „Popodnevno treperenje“ jesu u sebi antagonistične i namenjene ocrtavanju različitih formacija nastalih u talogu demontiranja pravog ugla i linearne izvesnosti, ali, istovremeno, u onom drugom, nakon ispitivanja načinjenom koraku, čine logičnu košiljicu realno postojećem elementu „Duboki znak“. Te dve proceduralne instance obeležavaju interakciju dva sveta, dve logike i dva tipa trajanja. Čoveka i prirode. Milanović poteže i treći korak, pažljiv i sistematičan, kao što su i prethodna dva, zasecajući u sami oblik, u materijal i njegovo neizmerno iskustvo, a da bi dospeo do „Tektonskih varijabila“ i prostorom stegnute geometrije. Crtež „Plod i krš“ Konceptualno razotkriva idejnu nit ispletenu oko Milanovićevog saosećanja sa materijalom i njegove tako ljudske hrabrosti da mu prepusti inicijativu. U mrežu crteža, eksternu i logikom savremenu, uneseno je ono iskustveno drugačije: cirkularno, globigerinsko i hromatski samosvojno, nagoveštavajući internu destrukciju i ograničeni karakter svake u predubeđenju oblikovane forme. Ta nova geometrija, taj celi skup tektoničkih provokacija, ključ je za razumevanje i esencijalno razlikovanje čovečnosti i Milanovićevog mesta u podatnom procepu veštine i prirode, tako nezamislivih u okolnostima 1936. i bilo kakve apriornosti ili bezočne pretenzije.

Dragan Čihorić